

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-3-79-75>

УДК 378.015.31:159.93

Гриценко А.П.Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова;
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка**ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ВІРТУАЛЬНОГО МУЗЕЮ
«МУЛЬТИМЕДІЙНА СТРІЧКА ПОДІЙ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ»**

Анотація. В умовах розвитку інформаційного суспільства активне використання ресурсів віртуальних музеїв в освітньому процесі, підвищує ефективність засвоєння навчальної інформації та переорієнтовує його на активне використання мультимедійних технологій. Проаналізувавши результати дослідження науковцями можливостей віртуальних музеїв у процесі підготовки майбутніх учителів історії з поясненням їх термінологічних розбіжностей нами було використано ряд методів дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури та моделювання, з метою визначення особливостей використання різних підходів до побудови віртуального музею у процесі формування професійної компетентності майбутніх учителів історії. Було визначено, що використання є віртуальних музеїв сприяє формуванню їх професійної компетентності.

Ключові слова: мультимедійні навчальні засоби, історія, майбутні учителі, віртуальні музеї, професійна компетентність.

Hrytsenko AndriyNational Pedagogical Dragomanov University;
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University**PECULIARITIES OF BUILDING A VIRTUAL MUSEUM
"MULTIMEDIA EVENTS RIBBON IN THE HISTORY OF UKRAINIAN STATE"**

Summary. In the conditions of development of information society active use of virtual museum resources in the educational process of institutions of higher education increases the efficiency of assimilation of educational information and reorients its assimilation process to the active use of multimedia technologies and increases its efficiency. Accordingly, virtual museums are increasingly used in the educational process, both during classroom work and especially during individual work by students, which testifies to the formation of appropriate professional competence in future history teachers. The structure and interconnectedness of these concepts, when the "virtual gallery" is a set of virtual exhibitions and the "virtual museum" is a set of virtual galleries. The use of electronic educational resources becomes a promising direction of the system of formation of professional competence of future teachers, their theoretical and practical readiness for pedagogical activity. Analyzing the results of the study by scientists of the possibilities of virtual museums in the process of studying history, explaining their terminological differences and identifying technological differences, we used the following methods of research: theoretical analysis of scientific literature to clarify the status of the problem under study; modeling, to determine the features of using different approaches to building a virtual museum in the process of forming the professional competence of future history teachers. The use of virtual museums becomes more effective with a careful approach to the choice of teaching aids, verification of their adequacy and a certain systematic use of them in the educational process. The author of the article has determined that in the process of integrated use of electronic educational resources, which are virtual museums, the formation and development of information and communication competence within the professional competence of future history teachers is taking place, refines the skills of using Internet technologies, engages future history teachers to actively master and use the modern information and communication pedagogical environment.

Keywords: multimedia educational tools, history, future teachers, virtual museums, professional competence.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах інформатизації освітнього процесу застосування мультимедійних навчальних технологій, зокрема, у закладах вищої освіти допомагає вирішити питання підвищення ефективності навчання, сприяє інтенсифікації освітнього процесу. Відповідно, у освітньому процесі, як під час аудиторної роботи так, особливо, і під час індивідуальної та самостійної роботи студентами, все більше активно використовуються віртуальні музеї. Відповідно, на прикладі створеного віртуального музею для вивчення історії України буде доведено необхідність застосування даного мультимедійного навчального засобу у процесі підготовки майбутніх учителів історії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження створення і застосування мультимедійних навчальних програм здійснювали В. Афанасьєв, С. Дмитрієв, М. Жалдак, Ю. Жук, В. Маєр, Р. Томаков, В. Шевченко), а методичні основи використання засобів мультимедіа на уроці історії А. Тележинська, С. Телуха і багато інших. Теоретичні та практичні аспекти дистанційного навчання наразі вивчають вітчизняні вчені В. Биков, Н. Жевакіна, В. Кухаренко, В. Олійник, О. Рибалко, П. Стефаненко, а також іноземні дослідники А. Андреев, Б. Голмберг, Р. Деллінг, А. Ешбі, О. Петерсон, Є. Полат, Дж. Річардсон, І. Роберт, В. Солдаткін, А. Хурторської, які виокремлюють взаємодію і комунікацію як основу теорії й практики дистанційної освіти. Питання проблематики і сутності віртуальної реальності досліджують вчені Г. Батигін,

О. Юхвид, С. Правдюк, П. Браславський. Віртуальна комп'ютерна реальність як простір сучасної культури є об'єктом досліджень О. Войсунського, М. Кастельса, А. Крокера, Т. Максимової, Е. Тоффлера. Вчені-дидакти Є. Голант, В. Голубков, П. Підкасистий, І. Підласий та багато інших зверталися до екскурсій як однієї з форм навчальної роботи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В той же час, питання використання віртуальних музеїв у процесі навчання історії та предметів суспільно-гуманітарного циклу у закладах освіти, а також, відповідно, формування професійної компетентності майбутніх учителів історії, не дивлячись на актуальність даної проблематики в умовах розвитку мультимедійних технологій, ще вивчено в сучасній науці недостатньо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Ціллю даної статті є дослідження досвіду та визначення умов і принципів використання можливостей віртуальних музеїв у процесі підготовки майбутніх учителів історії у закладах вищої педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використання електронних освітніх ресурсів стає перспективним напрямком оновлення системи формування професійної компетентності майбутніх учителів, їх теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності. Передусім це стосується розроблення й впровадження нової ефективної освітньої технології дистанційного навчання, яка відбиває тенденції інформатизації сучасної освіти й інтенсивно розвивається в останній час. Дистанційне навчання, на думку П. Стефаненка, є новою формою існування дидактичної системи і може бути реалізоване в межах майже всіх її видів. При цьому у межах дистанційного навчання реалізуються всі існуючі традиційні дидактичні принципи та з'являються нові (педагогічної доцільності використання нових інформаційних технологій; забезпечення безпеки інформації, яка циркулює при дистанційному навчанні; відповідності технологій навчання; принцип мобільності навчання), пов'язані з використанням сучасних інформаційних технологій [3].

Серед різних видів мультимедійних навчальних засобів важливе місце відводиться веб-проектам, що належать до категорії віртуальних музеїв або віртуальних галерей. Подібні проекти допомагають переглядати інформацію з будь-якого місця світу за умови доступу до Інтернету. Тим більше це стосується, перш за все вільного віртуального доступу до великої кількості історичних джерел і артефактів з краєзнавчих та історичних музеїв й архівів, що, безперечно, сприяє кращому засвоєнню історичної інформації через сукупність консолідованої інформації про віртуальні галереї, експозиції, кімнати, експонати, яка зберігається та опрацьовується у сховищі даних [4].

Автори Британської онлайн-енциклопедії визначають термін «віртуальний музей» колекцією цифрових зображень, звукових файлів, текстових документів та інших даних історичної, наукової чи культурної цінності, які є доступними через електронні медіа [14]. При чому, віртуалізація освіти реалізовується через принципи дистанцій-

ної освіти, а віртуалізація культури – через створення віртуальних музеїв і бібліотек, віртуального дозвілля (чати для спілкування, соціальні мережі тощо), віртуальних турів тощо. До того ж, саме віртуальні музеї, значно розширюють можливості навчання історії завдяки реалізації мультимедійних технологій та збільшенню значення віртуального компонента через використання небачених раніше різноманітності й динаміці.

Прийнято виділяти віртуальні музеї двох типів: віртуальні експозиційні галереї чи окремі тематичні виставки, що є цифровими аналогами реальних експозиційних залів, колекцій та виставок відповідного музею, репрезентовані на веб-сайті музею та віртуальні музеї «другого покоління», створені шляхом суміщення масштабних міжмузейних колекцій та експозиційних галерей, що поєднують у собі цифрові зображення реальних пам'яток, що зберігаються й експонуються у сотнях різних музеїв [9].

Дослідник І. Шевцов [12] розрізняє два тотожні поняття «віртуального музею» та «електронного музею», вважаючи останній термін вужчим поняттям, оскільки віртуальний музей передбачає використання ресурсів мережі Інтернет. Обидва види цих музеїв мають можливість використання засобів мультимедіа та сховища даних через функції пошуку. Однак, найголовніша відмінність електронних музеїв, це їх використання на локальному комп'ютері чи в локальній мережі за умови додаткового прикладного програмного забезпечення [5]. Відповідно, віртуальна галерея розширює дані можливості до перегляду історичних джерел (музейних експонатів) і/або прослуховування мультимедійних даних (фото, аудіо, відео, анімація, 3D-зображення тощо) вичерпної історичної інформації експонати та як вони і ким використовувались. Більш того, аудіозаписи можуть відображати звуки деяких експонатів музею: голос історичних діячів, мелодії музичних творів, слова екскурсовода, що пояснює хід екскурсії тощо/ Таким чином, у концепцію віртуального музею закладено принцип, згідно з яким колекції експонатів повинні бути доступні для перегляду будь-коли і в будь-який момент часу. Навіть після закінчення виставки виставкові колекції можуть бути переглянуті [13].

Проаналізувавши погляди різних вчених, можна визначити структурність та взаємопов'язаність даних понять, коли «віртуальна галерея» є множиною віртуальних експозицій, а «віртуальний музей» – множиною віртуальних галерей або музеїв, що існує у глобальній інформаційно-комунікаційній мережі інтернет завдяки об'єднанню інформаційних і творчих ресурсів для створення принципово нових віртуальних продуктів: віртуальних виставок, колекцій, віртуальних версій неіснуючих об'єктів тощо.

Таким чином, з упровадженням нових інформаційних технологій у процес освіти істотно змінився підхід до екскурсій і виникли нові види екскурсій віртуальні. Крім того, І. Анцібор [1] звертає увагу на використання можливостей відеохостингу YouTube. Відповідно, віртуальна екскурсія – це організаційна форма навчання, яка відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів (музеї, парки, вулиці міст тощо) з метою

створення умов для самостійного спостереження, збору необхідних фактів [2, с. 22]. До неї можна включити крім історичних артефактів також і терміни, визначення, а також історичні карти й тези, що демонструють головні, вузлові питання теми. А завдяки мультимедійним технологіям задіюється гіпертекст, зручний для об'єднання різних форм інформації, коли до текстової інформації включається текст ілюстрації, звукові та відеофрагменти з допомогою інформаційних фрагментів, пов'язаних між собою спрямованими переходами – посиланнями. Ми поділяємо думку дослідниці Ю. Кулінки, яка визначає віртуальну екскурсію комбінацією панорамних фотографій, коли перехід від однієї панорами до іншої здійснюється через активну зону (точки переходу), що розміщуються безпосередньо на зображеннях, а також з урахуванням плану туру [5].

Структура основних періодів історії України стали основою для визначення змістовного наповнення та структурних складових створеного нами віртуального музею «Мультимедійна стрічка подій в історії української державності» у вигляді освітнього веб-сайту, як певного різновиду дистанційного навчання, що частково замінює очне (заочне) навчання (за класифікацією А. Хуторського, – це окрема форма дистанційного навчання, яке інтегрується у звичайне [10, с. 353], коли студенти епізодично звертаються до віддаленого спілкування з викладачем, застосовуючи інтернет-технології. При чому, використання інформаційно-комунікаційних технологій відбувається в застосуванні ряду методів з використанням програмно-технічних засобів, інтегрованих із метою збирання, опрацювання, зберігання, поширення, показу і використання інформації в інтересах її користувачів [11, с. 5].

Відповідно, ефективність використання віртуального музею, як одну з форм дистанційного навчання, підвищується завдяки використанню ряду спеціальних комп'ютерних програм та додатків: Gmail, Google Classroom, Google Keep, Google Диск, Google Документи, Google Презентації, Google Форми, Google Малюнки, Google Мої карти, Google Сайти, YouTube, Довідка Google, відбувається з подання змісту навчальних предметів засобами мультимедіа. Причому Г. Маринченко звертає увагу на необхідність систематичного використання даних сервісів

під час викладання курсів професійної підготовки майбутніх учителів історії [6, с. 152]. Завдяки цьому відбувається формування професійної компетентності майбутніх учителів, включаючи її інформаційно-комунікаційної складової. Адже, компонентом Google Classroom є групи, які схожі за структурою на онлайн-форуми, де учасники курсу мають можливість листуватися з іншими учасниками курсу та викладачем [8, с. 160].

Отже, використання віртуального музею, як мультимедійного навчального засобу, що задіює всі відчуття студентів, сприяє підвищенню наочності у навчанні, підсилює емоційний вплив, коли відбувається активізація навчальної діяльності з підвищенням уваги, кращим запам'ятовуванням, сприйманням, а відтак і засвоєнням навчального матеріалу, вивчення якого стає більш інтенсивним. При чому, на нашу думку, необхідно приділяти більше уваги до ретельного підбору історичної інформації, її правильності і достовірності, правильності наведених у них даних, та певної систематичності застосування в освітньому процесі [7, с. 188].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Таким чином, використання у процесі підготовки майбутніх учителів історії, віртуального музею допомагає вирішенню важливих дидактичних завдань: підвищити рівень сприйняття та розуміння навчальної інформації з історико-методичних та суспільно-гуманітарних дисциплін; залучити студентів до активних й інтерактивних форм самостійної навчальної діяльності; підвищити рівень інтересу з боку студентів до навчального матеріалу з історико-методичних та суспільно-гуманітарних дисциплін.

Робота з електронними освітніми ресурсами, якими є віртуальні музеї, у ході комплексного використання електронних матеріалів як в аудиторній роботі, так і в процесі самостійної навчальної діяльності користувачів за умови відбору та перевірки історичної інформації сприяє формуванню й розвитку інформаційно-комунікаційної компетенції у складі професійної компетентності майбутніх учителів історії, вдосконалює навички застосування інтернет-технологій, залучає студентів до активного засвоєння й використання сучасного інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища.

Список літератури

1. Анцібор І.М. Використання інтернет-мережі на уроках історії для підвищення якості знань студентів. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 1. С. 66–70.
2. Александрова Є.В. Віртуальна екскурсія як одна з ефективних форм організації навчального процесу. *Історія України*. 2010. № 10. С. 22–24.
3. Кольченко К.О., Ляхощька Л.Л., Олійник В.В. Сучасний стан і світові тенденції розвитку дистанційної освіти: інформаційно-аналітичні матеріали / за ред. П.М. Таланчука. Київ : Університет «Україна», 2010. 470 с.
4. Жежнич П.І., Ришковець Ю.В. Структурна та формальна моделі віртуального музею. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 631. С. 107–112.
5. Кулінка Ю. Підготовка студентів до проведення віртуальних екскурсій на уроках трудового навчання (технології). *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Вип. 52. 2015. С. 44–50. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ppps_2015_52_9.pdf (дата звернення: 30.03.2020).
6. Маринченко Г. Формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя історії засобами сучасних ІКТ. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. Вип. 23. Том 2. С. 149–153. URL: <http://journals.urau.ua/index.php/2308-4855/article/view/166353/165752> (дата звернення: 30.03.2020).
7. Сергієнко В.П., Гриценко А.П. Особливості класифікації мультимедійних засобів навчання у процесі вивчення історії. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки*. 2020. Вип. 1(42). С. 183–191.

8. Пономаренко Н. Служба Google Classroom як засіб формування мовленнєвої компетентності майбутніх молодших спеціалістів з журналістики. *Молодь і ринок*. 2019. № 11/178. С. 158–164. doi: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.176462> (дата звернення: 30.03.2020).
9. Тимчина В., Тимчина Н. Моделювання сучасних уроків засобами віртуальних музеїв. *Нова педагогічна думка*. 2017. № 1(89). С. 36–38.
10. Хуторской А.В., Андрианова Г.А., Скрипкина Ю.В. Эвристическая стратегия дистанционного образования человека: опыт реализации. *Тезисы Международной конференции ИИТО-2012 "ИКТ в образовании: педагогика, образовательные ресурсы и обеспечение качества"*, 13-14 ноября 2012 г. Москва : Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям в образовании, 2012. С. 114–118.
11. Швачич Г.Г., Толстой В.В., Петрчук Л.М., Івашченко Ю.С., Гуляева О.А., Соболенко О.В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології : Навчальний посібник. Дніпро : НМетАУ, 2017. 230 с.
12. Шевцов І.П. Інтеграція інтернету у музейній діяльності. URL: <http://museum.kh.ua/academic/sumtsov-conference/2007/article.html?n=201> (дата звернення: 30.03.2020).
13. Schweibenz W. The virtual museum: New perspectives for museums to present objects and information using the internet as a knowledge base and communication system. *School of Information Science, University of Saarland, Germany*. 1998. № 6, pp. 185–200. URL: https://www.academia.edu/1975559/The_virtual_museum_New_perspectives_for_museums_to_present_objects_and_information_using_the_internet_as_a_knowledge_base_and_communication_system (дата звернення: 30.03.2020).
14. Virtual Museum. *Britannica Online Encyclopedia*. URL: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/630177/virtual-museum> (дата звернення: 30.03.2020).

References:

1. Antsibor, I.M. (2016). Vykorystannya internet-merzhi na urokakh istoriyi dlya pidvysshchennya yakosti znan' studentiv [Using the Internet in history lessons to improve students' knowledge]. *Tavriys'kyi visnyk osvity*. no. 1, pp. 66–70. (in Ukrainian)
2. Aleksandrova, Ye.V. (2010). Virtual'na ekskursiya yak odna z efektyvnykh form orhanizatsiyi navchal'noho protsesu [Virtual tour as one of the effective forms of organization of educational process]. *Istoriya Ukrayiny*. no. 10, pp. 22–24. (in Ukrainian)
3. Kol'chenko, K.O., Lyakhots'ka, L.L., & Oliynyk, V.V. (2010). Suchasny stan i svitovi tendentsiyi rozvytku dystantsiynoyi osvity: informatsiyno-analitychni materialy [The current state and world tendencies of development of distance education: information-analytical materials] za red. P.M. Talanchuka. Kyiv: Universytet «Ukrayina». (in Ukrainian)
4. Zheznych, P.I., & Ryshkovets', Yu.V. (2008). Strukturna ta formal'na modeli virtual'noho muzeyu [Structural and formal models of virtual museum]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika»*. no. 631, pp. 107–112. (in Ukrainian)
5. Kulinka, Yu. (2015). Pidhotovka studentiv do provedennya virtual'nykh ekskursiy na urokakh trudovoho navchannya (tekhnohohiyi) [Preparing students for virtual tours of work-based education (technology) lessons.]. *Psykholoho-pedahohichni problemy sil's'koyi shkoly*. vol. 52, pp. 44–50. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ppps_2015_52_9.pdf (accessed 30 March 2020). (in Ukrainian)
6. Marynchenko, H. (2019). Formuvannya informatsiynoyi kompetentnosti maybutn'oho vchytelya istoriyi zasobamy suchasnykh IKT [Formation of information competence of the future history teacher by means of modern ICT]. *Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk*. vol. 23, T. 2., pp. 149–153. Available at: <http://journals.uran.ua/index.php/2308-4855/article/view/166353/165752> (accessed 30 March 2020). (in Ukrainian)
7. Serhiyenko, V.P., & Hrytsenko, A.P. (2020). Osoblyvosti klasyfikatsiyi mul'tymediynykh zasobiv navchannya u protsesi vyvchennya istoriyi [Features of the classification of multimedia learning tools in the process of learning history]. *Visnyk Hlukhiv's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu. Ser.: Pedahohichni nauky*. vol. 1(42), pp. 183–191. (in Ukrainian)
8. Ponomarenko, N. (2019). Sluzhba Google Classroom yak zasib formuvannya movlennyevoyi kompetentnosti maybutnikh mladshykh spetsialistiv z zhurnalistyky [Google Classroom as a Speech Competent for Future Junior Journalism Professionals]. *Molod' i rynek*. no. 11/178, pp. 158–164. doi: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.176462> (accessed 30 March 2020). (in Ukrainian)
9. Tymchyna, V., & Tymchyna, N. (2017). Modelyuvannya suchasnykh urokiv zasobamy virtual'nykh muzeyiv [Modeling of modern lessons by means of virtual museums]. *Nova pedahohichna dumka*, no. 1(89), pp. 36–38.
10. Hutorskoj, A.V., Andrianova, G.A., & Skripkina, Yu.V. (2012). Evristicheseskaya strategiya distancionnogo obrazovaniya cheloveka: opyt realizacii [Heuristic Strategy for Human Distance Education: Implementation Experience]. *Tezisy Mezhdunarodnoj konferencii IITO-2012 "IKT v obrazovanii: pedagogika, obrazovatel'nye resursy i obespechenie kachestva"*, 13-14 noyabrya 2012 g. Moskva: UNESCO. pp. 114–118. (in Russian)
11. Shvachych H.H., Tolstoy, V.V., Petrechuk, L.M., Ivashchenko, Yu.S., Hulyayeva, O.A., & Sobolenko, O.V. (2017). Suchasni informatsiyno-komunikatsiyni tekhnolohiyi: Navchal'nyy posibnyk [Modern information and communication technologies: A textbook]. Dnipro: NMetAU. (in Ukrainian)
12. Shevtsov, I.P. (2007). Intehratsiya internetu u muzeyniy diyal'nosti [Integration of the Internet in museum activity]. Available at: <http://museum.kh.ua/academic/sumtsov-conference/2007/article.html?n=201> (accessed 30 March 2020). (in Ukrainian)
13. Schweibenz, W. (1998). The virtual museum: New perspectives for museums to present objects and information using the internet as a knowledge base and communication system. *School of Information Science, University of Saarland, Germany*. № 6, pp. 185–200. Available at: https://www.academia.edu/1975559/The_virtual_museum_New_perspectives_for_museums_to_present_objects_and_information_using_the_internet_as_a_knowledge_base_and_communication_system (accessed 30 March 2020).
14. Virtual Museum. *Britannica Online Encyclopedia*. Available at: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/630177/virtual-museum> (accessed 30 March 2020).